

Kommunala livsmedelstillsynsmyndigheter
Livsmedelslaboratorier som godkänts för analys av sådana myndighetsprover, som avses i
livsmedelslagen

RIKSOMFATTANDE PROJEKTET: SALMONELLA OCH *LISTERIA MONOCYTOGENES* I SKIVADE OSTAR

Åren 2015–2016 genomförs det riksomfattande projektet "Salmonella och *Listeria monocytogenes* i skivade ostar" som hänför sig till patogener som orsakar matförgiftning. I projektet kartläggs förekomsten av bakterien *L. monocytogenes* och *Salmonella sp.* i förpackade skivade ostar. Skivade ostar saluhålls och serveras allmänt och utbudet består av såväl inhemska som utländska produkter. Skivningen som ingår i tillverkningsprocessen ökar risken att produkten efterkontamineras.

För listerians del utgör projektet som körs i gång en fortsättning på en tidigare år 2010 gjord kartläggning av förekomsten av listeria i produkter (kött- och fiskprodukter, ostar) avsedda att ätas som sådana och på ett åren 2012–2014 genomfört listeriaprojekt, i vilket man analyserade charkvaror. Syftet med projekten är att utreda om dessa livsmedel spelar någon roll som källa till inhemska listeriainfektioner.

För salmonellans del utgör projektet som körs i gång en fortsättning på ett åren 2010–2011 genomfört projekt, i vilket man undersökte förekomsten av salmonella i grönsaker. Med dessa projektet samlar man in information för intagsbedömningar, utgående från vilka man bl.a. får en helhetsbedömning av risken för salmonella i livsmedlen i Finland. Med tanke på intags- och riskbedömningen är det viktigt att också påvisa vilka produktkategorier som inte spelar någon roll som smittkällor.

I Livsmedelssäkerhetsverket Eviras till livsmedelstillsynsmyndigheterna riktade anvisning 10502/1 "Mikrobiologisk provtagning och analys av livsmedel" rekommenderas att tillsynsmyndigheternas provtagning inriktas på väl planerade patogenprojekt.

De kommunala livsmedelstillsynsenheterna ombes genomföra projektet inom sitt område och inrapportera resultaten till Evira. Evira svarar för planeringen av projektet och för inrapporteringen på riksplanet. Evira svarar inte för kostnaderna som hänför sig till provtagningen, analyserna eller inrapporteringarna från kommunerna. Provtagningsperioden börjar i juli 2015 och fortsätter åtminstone till utgången av år 2016. En kommun kan för sin del genomföra projektet också under en kortare tid än det. Varje enskilt resultat ger värdefull information med tanke på projektet.

Prover tas i jämn takt under provtagningsperioden. Som prov tas inhemska och utländska förpackade skivade ostar i detaljhandeln.

Individuellt förpackade smältostskivor ingår inte i projektet. Om varje prov samlas in den information som framgår av den bifogade provtagnings- och inrapporteringsblanketten.

Som bilagor medföljer av Evira beredda detaljerade anvisningar till tillsynsmyndigheterna om provtagningen och till laboratorierna som godkänts för analys av myndighetsprover om analyseringen av proverna. De färdiga analysresultaten som hänför sig till projektet och bakgrundsinformationen som hänför sig till proverna ska sändas till Evira på en med tanke på projektet framtagen elektronisk webropol-inrapporteringsblankett <https://www.webropol-surveys.com/S/06F2E7000606A01A.par> För varje produktprov fylls i en egen blankett. Vi önskar att rapporter levereras in allt efter som resultat färdigställs. Alla resultat ska vara inrapporterade senast vid utgången av februari 2017.

Tillsynsmyndigheterna ombes säkerställa att det analyserande laboratoriet sänder in de isolerade *L. monocytogenes*- och salmonellastammarna till Evira för fortsatta undersökningar.

Om *L. monocytogenes* eller salmonella konstateras i ett prov, ombes tillsynsmyndigheten som tagit provet informera tillsynsmyndigheten på den ort där produkten tillverkats om saken. Om det rör sig om en produkt som tillverkats utomlands, ber vi att Evira informeras om det positiva resultatet på adressen HYGInyhteinen@evira.fi.

Instrueringen som hänför sig till projektet och elektroniskt ifyllbara versioner av blanketterna finns på Eviras webbplats <http://www.evira.fi/portal/se/livsmedel/tillverkning+och+forsaljning/tillsyn/undersokningar+och+projekt/projektet-salmonella-och-listeria-i-skivade-ostar-2015-2016/>

Mer information ger: Elina Leinonen, elina.leinonen@evira.fi, tfn 050,373 2074; Annika Pihlajasaari, annika.pihlajasaari@evira.fi, tfn 040 351 6884.

Enhetschef Auli Vaarala

Överinspektör Annika Pihlajasaari

Delges Regionförvaltningsverken

Bilagor

1. Provtagningsanvisning
2. Undersökningsremiss
3. Anvisning till laboratoriet
4. Remiss till fortsatt undersökning / kultursamlingen

BILAGA 1
PROVTAGNINGSANVISNING
Salmonella och *Listeria monocytogenes* i skivade ostar 2015–2016Tidpunkt

Projektet genomförs från juli 2015 till utgången av år 2016. Prover tas i jämn takt under provtagningsperioden. En kommun kan, om den så vill, genomföra projektet också under en kortare tidsperiod och redan enstaka prover ger värdefull information.

Provtagningsplatser

Proverna tas i detaljhandeln, såsom i detaljhandelsbutiker, i kaféer, i stor- och centralkök, på torg och i samband med annan utomhusförsäljning, i catering och på stora offentliga tillställningar.

Prover

Som prov tas förpackade skivade ostar. Individuellt förpackade smältostskivor faller utanför projektet och sådana tas således inte som prov.

Proverna tas slumpmässigt bland produkter som hålls framme i detaljhandeln. Vid produktens ursprung fästs ingen uppmärksamhet utan med tas slumpmässigt såväl inhemska som utländska produkter.

Förpackningen ska vara hel. Prov kan också tas av en förpackning som provtagaren själv öppnar för tagning av provet (såsom storköksförpackningar). Provförpackningen ska vara försedd med ett identifieringsmärke (landskoden och numret) och en bäst före datummärkning. Om märkningarna på förpackningen är otydliga eller oläsliga, kan produkten inte tas som prov.

Produktens temperatur på provtagningsplatsen mäts.

Provets egenskaper

Provets vikt ska vara minst 100 g. Som prov tas en hel saluförpackning eller en del av innehållet i en storköksförpackning som öppnats för tagning av provet.

Hur proverna undersöks

Proverna undersöks med tanke på *Listeria monocytogenes* och salmonella. Om resultatet av en kvalitativ undersökning med tanke på *L. monocytogenes* är positivt, undersöks provet också kvantitativt. Om salmonella konstateras i ett prov, sänder laboratoriet provet till Evira för kvantitativ undersökning.

Proverna analyseras som myndighetsprover i ett laboratorium som Evira godkänt för undersökning av myndighetsprover. Det anlitade laboratoriets metoder för undersökning av *L. monocytogenes* (såväl kvalitativt som kvantitativt) och salmonella ska vara ackrediterade. Proverna kan också undersökas i ett sådant laboratorium, där endast den kvalitativa metoden för undersökning av *L. monocytogenes* är ackrediterad, om laboratoriet har beredskap att sända provet till kvantitativ undersökning i ett sådant laboratorium, där denna metod är ackrediterad.

**BILAGA 2
UNDERSÖKNINGSREMISS****Laboratoriets anteckningar**

Ankomstdatum och tid	Dnr
----------------------	-----

Information om provtagaren

Myndighet som tagit provet (tillsynsenhetens namn)	
Provtagarens namn	Provtagarens telefonnummer

Information om provet

Kommun i vilken provtagningsplatsen ligger	Tidpunkten för provtagningen / 201 kl.
Provtagningsplatsens namn	Produktens temperatur på provtagningsplatsen °C
Produktens handelsnamn	Tillverkarens/förpackarens identifikation som framgår av identifieringsmärket, (såsom FI) och numret
Namnet på produktens tillverkare/förpackare (om det märkts ut på förpackningen)	Partiidentifikationen (om den märkts ut på förpackningen)
Bäst före datummärkningen på förpackningen / 20	Tillverkningsdatumet (om det märkts ut på förpackningen) / 20
Den vid tillverkning använda mjölkens ursprungsland (om det märkts ut på förpackningen)	Förpackning ☐ Öppnad förpackning ☐ Förpackning som öppnats för tagning av provet

BILAGA 3

ANVISNING TILL LABORATORIET

Salmonella och *Listeria monocytogenes* i skivade ostar 2015–2016

1 Hur proverna tas emot

Laboratoriet

- kontrollerar att provet är undersökningsdugligt: förvarat i kallt under hela transporten och förpackningen hel (oöppnade förpackningar) eller att provet som tagits av en öppnad förpackning är förpackat i ett lämpligt provtagningskärl
- antecknar ankomstdatumet, klockslaget och diarienumret på provtagnings- och inrapporteringsblanketten som följer med provet. **Ankomstdagen och -tiden inrapporteras med resultaten.**
- kontrollerar uppgifterna som provtagaren antecknat på remissblanketten och kompletterar dem, om brister konstateras

2 Tidpunkten för undersökning av proverna och förvaringen av proverna med tanke på undersökningen

Proverna undersöks helst omedelbart efter att de anlärt till laboratoriet. Om proverna inte undersöks omedelbart (såsom på veckoslut och helgdagar), förvaras de ända fram till undersökningstidpunkten i en temperatur på högst 6 °C. **Förvaringstemperaturen inrapporteras med resultaten.**

Det som återstår av provet fryses med tanke på eventuella fortsatta undersökningar omedelbart ned till -20° C, helst till -70°C, om detta bara är möjligt.

3 Hur provet sätts samman och startsuspensionen bereds

För analyser med tanke på salmonella och *L. monocytogenes* tas ett representativt prov på cirka 100 gram. Provet tas av flera skivor. Förpackningen öppnas aseptiskt. Provet som ska undersökas finfördelas aseptiskt i en steril plastpåse med hjälp av en steril sax, en sked och/eller en pincett. Det finfördelade provet homogeniseras t.ex. genom omblandning med en steril sked och av provet vägs 25 g för påvisande av salmonella och 10 g för kvantitativ analys (bestämning av antalet) och 25 g för kvalitativ analys (påvisande) av bakterien *L. monocytogenes*.

4 Undersökningar med tanke på salmonella och *L. monocytogenes*

Salmonellaundersökningarna görs i enlighet med metodbeskrivning Evira 6002/7 (ISO 6579:2002/ Amendment 1:2007, Annex D eller NMKL nr 187/2007).

L. monocytogenes-undersökningarna görs i enlighet med metodbeskrivningarna Evira 3463/8 och Evira 3477/5 (prISO/TS 11290-1:2014 och prISO/TS 11290-2:2014 eller NMKL nr 136, 5. utgåvan 2010). Evira uppdaterade metodbeskrivningarna i maj-juni och då övergick man till att använda de uppdaterade versionerna. De väsentligaste ändringarna i den uppdaterade versionen: ALOA selektivt agar obligatoriskt, det andra valfritt; i den förra versionen är punkterna som angetts som avvikelser valbara i de omarbetade metodbeskrivningarna.

Metodbeskrivningarna finns under:

<http://www.evira.fi/portal/se/om+evira/om+oss/verksamhet/laborieverksamhet/referenslaborieverksamhet/instruktioner+till+laboratorierna/>

NordVal-, AFNOR- eller AOAC-validerade och certifierade snabbmetoder (motsvarar validering enligt standard EN/ISO 16140) kan också användas, om de möjliggör en isolering av stammarna. Prover som konstaterats positiva med en snabbmetod verifieras i enlighet med ovan nämnda metodbeskrivningar.

5 Hur isolerade stammar och återstående prov sänds in till Evira för fortsatta undersökningar

5.1 Salmonella

Isolerade stammar som visat sig vara salmonella sänds till Eviras verksamhetsenhet i Kuopio för serotypning. Det återstående provet sänds till Eviras forskningsenhet för livsmedels- och fodermikrobiologi, sektionen för livsmedelsmikrobiologi (Mustialagatan 3, 00790 Helsingfors) för MPN-undersökning av salmonellan (BILAGA 4).

5.2 *Listeria monocytogenes*

Av varje positivt prov förvaras två *L. monocytogenes* -isoleringar som efter att undersökningen i fråga blivit färdig åtföljda av information om provet sänds (Remiss till fortsatt undersökning, BILAGA 4) till Eviras forskningsenhet för livsmedels- och fodermikrobiologi, sektionen för livsmedelsmikrobiologi (Mustialagatan 3, 00790 Helsingfors) med tanke på eventuella fortsatta undersökningar.

Stammar sänds in på följande sätt:

1. sådana som konstaterats positiva med påvisningsmetoden en stam/ALOA en stam/valfritt agar
2. sådana som isolerats vid bestämning av antalet två stammar/ALOA, varvid stammarna som isolerats med påvisningsmetoden inte behöver sändas in
3. om endast en koloni växer på plattan med bestämningsmetoden, sänds en renodling av den in och utöver den också en isolering som gjorts med påvisningsmetoden

Stammarna ska åtföljas av en för projektet utarbetad remiss till fortsatt undersökning (BILAGA 4), på vilken laboratoriet fyllt i önskad information om provet.

6 Hur resultaten av undersökningarna inrapporteras

Resultaten av undersökningarna sänds till den som sänt in provet som vidarerapporterar resultaten till Evira. Resultaten av prover som hänför sig till projektet ska inte inrapporteras via programmet Patogenix.

Mer information: Tuula Johansson
tuula.johansson@evira.fi
tfn 050 435 1714

BILAGA 4**REMISS TILL FORTSATT UNDERSÖKNING / STAMSAMLINGEN**
Salmonella och *Listeria monocytogenes* i skivade ostar 2015–2016

Ankomstdatum	Dnr
--------------	-----

Fyll i med maskin eller med tryckbokstäver.

Tillsynsmyndighet som beställt undersökningen		FO-nummer
Adress		Telefon
Laboratorium som sänder bakteriestammen och/eller livsmedelsprovet		FO-nummer
Adress		Telefon
Tillverkare av produkten		FO-nummer
Adress		Telefon

 Myndighetstillsynsprov**ÖNSKAD UNDERSÖKNING / BAKTERIESTAMMAR**

☐ Salmonella	☐ <i>Listeria monocytogenes</i>	
☐ Serotypning	☐ Till stamsamlingen	☐ MPN-undersökning

Datum	Underskrift och namnförtydligande	E-postadress
-------	-----------------------------------	--------------

**REMISS TILL FORTSATT UNDERSÖKNING /
STAMSALMINGEN Salmonella och *Listeria
monocytogenes* i skivade ostar 2015-2016**

Dnr

Fyll i med maskin eller med tryckbokstäver

Bakteriestammar och information om dessa

Identifikation	Undersökningsmetod/metoder	Undersökningen inledd	Undersökningen färdig	Förvarings-temperatur i laboratoriet	Konstaterad halt cfu/g	Produktens handelsnamn	Parti och tillverkningsdatum	Prov-tagningsdatum	Prov-tagningsplats	Ursprungsland	Bäst före